

Valdkond: KEEL JA KÕNE

Eesmärgid

Keele ja kõne valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- 2) suudab igapäevavestlust nii alata kui jätkata;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
- 3) kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
- 4) saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest ja tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
- 5) valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
- 6) oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.

Üldteemad

- 1) Häälamine;
- 2) sõnavara;
- 3) grammatika (lause ja vormistik);
- 4) suhtlemine;
- 5) lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

üldteema	Kuni kolme aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
hääldamine	Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu. Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid	Hääldab õigesti enamikku häälikutest. Kasutab oma kõnes 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid. Hääldab ja kasutab oma kõnes 3-4	Hääldab oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja sõnu. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu.	Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu. Hääldab õigesti võõrhäälikuid sõnades.

			silbilisi sõnu.		
sõnavara	<p>Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu tuttavas situatsioonis.</p> <p>Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</p> <p>Mõistab sõnu ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis.</p>	<p>Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike.</p> <p>Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi.</p> <p>Kasutab tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks.</p> <p>Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed</i>)</p>	<p>Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, mänd-puud</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>autotee, kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>tribuline</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid iseloomumadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>lõbus, julge</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (nt <i>paks-peenike</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik, päev, õhtu, öö</i>).</p> <p>Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja – tikumaja;</i>)</p> <p>Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (<i>eile, täna, homme</i>).</p> <p>Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>).</p> <p>Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (<i>puu- kask, mänd</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme.</p> <p>Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.</p> <p>Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>).</p> <p>Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.</p>
grammatika	<p>Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 2-3-sõnalisi lauseid.</p> <p>Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult</p>	<p>Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes.</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti</p>	<p>Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.</p> <p>Kasutab oma kõnes nud- ja tud- kesksõnu (nt <i>käidud-käinud</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid: sihitislause, nt sidendiga <i>et</i>;</p>	<p>Kasutab oma kõnes kõiki käändevormi ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt</p>

	mõne sõna puhul.	teigusõna ma- ja da-tegevusnime. Kasutab kõnes õigesti teigusõna lihtmineviku vorme.	Kasutab tingivat kõneviisi. Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses	täiendlause, nt sidenditega <i>mis, kes; ajalauseid, nt sidendid kui, ... siis</i> . Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>). Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme. Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi.	olev kääne <i>arstina</i>). Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante. Märkab ja parandab grammatikavigu täiskasvanu kõnes. Kasutab oma kõnes üldjuhul õigesti laadivahelduslikke sõnu
suhtlemine	Vastab täiskasvanu küsimustele 1-2-sõnaliste vastustega. Kommenteerib enda või kaaslase tegevust tegevuse käigus 1-2 lausega. Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus. Kasutab suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist). Eelistab suhtlemisel peamiselt tuttavat täiskasvanut	Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausega. Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist. Väljendab oma soove ja vajadusi, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele.	Kommenteerib enda ja kaaslase sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausega. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta. Mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. Püsib teemas. Räägib oma kogemusest seotud lausetega. Loeb peast 5-7-realisi liisusalme/luuletusi.	Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. Räägib sellest, mida hakkab tegema. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine,

		<p>Räägib endast <i>minavormis</i>. Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause. Algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti ja Aktiivselt eakaaslastega. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritseva kohta.</p>			<p>ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärgist. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale ja suhtlemispaigale. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p>
<p>Lugemise ja kirjutamise esmased oskused</p>	<p>Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. <i>tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa</i>), osutades pildile või objektile.</p>	<p>Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime)</p>	<p>Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed)</p>	<p>Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi. Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.</p>